

BOEKBESPREKINGEN

HERBERT HARNISCH, Prof. Dr. med., Dr. med. dent., *Die Durchbruchstörungen der Weisheitszähne* VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlin 1961, 161 blz. Prijs DM. 24,10

Dit boekje geeft een duidelijk en overzichtelijk beeld van de moeilijkheden, die zich bij het komen en gaan van de verstandskiezen kunnen voordoen. Het overgrote deel is natuurlijk aan de verstandskies in de onderkaak gewijd, een 25 bladzijden aan de boven derde molaar.

Na eerst het klinische beeld van de moeilijke doorbraak in de verschillende stadia met de bijbehorende therapie te hebben behandeld, wordt het ziektebeeld van de gereteneerde kies en zijn therapie beschreven. Dan komen de complicaties van het mandibulairkanal aan beurt, daarna de resorptie aan wortels en kroon van de tweede molaar en een keur van ongewone ziektebeelden, waartoe de verstandskies aanleiding gaf. Hierbij worden de mandibula fracturen niet vergeten en evenmin de abscessen op grote afstand.

Wat ons opviel is dat HARNISCH nog wel eens geringe lokale doses antibiotica wil toepassen, hoewel hij steeds weer behoorlijk grote doses aangeeft als algemene therapie. Hierbij wijst hij ook op het nut van de combinatie van penicilline met streptomycine. Hij noemt ook ESCHLERS opvatting om in de buurt van de ontsteking een depot te leggen zonder hier zijn eigen standpunt klaar uit te spreken. Wel is hij zeer duidelijk als hij beschrijft dat de chirurgische therapie niet achterwege gelaten mag worden wanneer het stadium daarvoor is bereikt (abscesincisie) en dat men zich dan niet in slaap mag laten sussen door het succes bereikt met de antibiotica.

HARNISCH is voorstander van het verwijderen van de gereteneerde kiezen wanneer die eenmaal zijn ontdekt, ook al veroorzaken ze momenteel nog geen klachten. Deze komen meestal later toch – ontstekingen, resorpties aan de tweede molaar, neuralgieën, (grote) folliculaire kysten. Hij laat voor- en tegenstanders van het principe of in het acute ontstekingsstadium geopereerd mag worden, uitvoerig aan het woord. De daling van het sterftecijfer bij de derde molaar-complicaties in de grote klinieken na de invoering van de antibiotica is zeer sprekend.

Vele, grotendeels goede röntgenfoto's lichten de tekst toe.

Dit werk kan warm worden aanbevolen aan ieder, die zich op dit belangrijke terrein nog eens wil oriënteren.

HUT

R.J. NAGLE & V.H. SEARS: *Denture Prosthetics, Complete dentures*. Tweede druk. Uitgave: The C.V. Mosby Company, St. Louis. 1962. 516 blz., 309 afb. Prijs geb.: \$ 11.75.

Van dit in 1958 in de huidige vorm voor de eerste maal uitgegeven studieboek op het gebied der volledige tandvervangning is na enkele jaren een nieuwe druk nodig gebleken. Hierin wordt, naar in het voorwoord wordt vermeld, de belangrijke groei en ontwikkeling op het terrein der prothetiek weerspiegeld. Dit heeft dan geleid tot het invoeren van twee nieuwe hoofdstukken, een over het opstellen van anatomisch gevormde premolaren en kiezen benevens een tweede over het gebruik van niet-anatomische elementen. De eerste worden verdeeld in distale elementen met knobbels van resp. 40, 30 en 20 graden helling, zoals deze reeds jaren geleden door GYSI waren ontworpen. Ter geruststelling zij aanstonds hieraan toegevoegd dat de auteurs, niet blind voor het schadelijk effect, de hoogknobbelige kiezen door beslijping tot aanvaardbaar reliëf redu-

ceren. Het belang van een zo nadrukkelijke, afzonderlijke behandeling (en vermelding) ontgaat ref. dan ook.

Voor het overige is de hoofdstuk-indeling gelijk gebleven aan die bij de eerste verschijning. Het eerste deel behandelt de prothetiek in het licht van de daarbij te pas komende basiswetenschappen: de fysiologie van het kaakstelsel, de functionele anatomie van de daarbij in aanmerking komende weefsels en de ziekelijke toestand waarin zij kunnen komen te verkeren. In het hoofdstuk over de kinesiologie wordt een duidelijke ontleding gegeven van het samenstel van bewegingen waaraan het kauworgaan, in het kader van het gehele bewegingspatroon, is onderworpen. Het eerste deel wordt besloten met psychologische beschouwingen over de beweegredenen en het gedrag van de prothesedragers.

Het tweede deel wordt ingeleid met een hoofdstuk over het aan de eigenlijke prothetische maatregelen voorafgaande onderzoek van de patiënt en zijn geval, de toestand van de mond en wat vooraf moet gaan aan de behandeling. Daarop volgen de hoofdstukken waarin op de onderscheidene procedures, zowel intra- als extra-oraal, in bijzonderheden wordt ingegaan.

Aan het slot wijden de schrijvers de nodige aandacht aan de immidiat prothese en het opnieuw passend maken van reeds in gebruik zijnde protheses. Met een kritische beschouwing over de in aanmerking komende materialen en technische hulpmiddelen wordt het geheel afgerond. Een verklarende woordenlijst van erkende termen in de prothetiek, omvattende 30 bladzijden, komt aan een juist begrip van het de student gebodene ten goede.

In zijn hoedanigheid van studieboek voor studenten mist men in de beschouwelijke behandeling van de stof een accentuering van hoofdzaken tegenover minder essentiële details, die de onervarene juist in de prothetiek van node heeft. Overdrijving, naar niet-amerikaanse begrippen, kan men zien in de technische procedure van het extra-oraal inslijpen van de gereede prothese, dat wordt uitgebreid tot een soort ceremonie in enige tafereelen. Ook het nut van een audiogram (bij doofheid) vóór de vervaardiging van een prothese zal de nuchtere lezer moeilijk kunnen inzien. Of het inwinnen van gegevens omtrent de gezondheidstoestand bij de huisarts de vervaardiging van een prothese nog zal kunnen beïnvloeden als de patiënt reeds tandeloos is? Belachelijk is de aandacht, besteed aan een toestel om er een silhouet van de patiënt (vóór de totale extractie) mee te tekenen; een foto geeft het profiel zoals het is en heeft althans bewijskracht.

In het licht van de in het voorwoord in uitzicht gestelde verwerking in deze druk van de sinds de eerste verschijning gemaakte vorderingen, zoekt men tevergeefs naar een uiteenzetting omtrent het uitgangspunt en de principes van de „biogenieke” prothese, een thema waarvoor ook in de V.S. belangstelling bestaat. De foto's van in staat van opstelling verkerende gevallen wijken niet af van de traditionele weergave van de „natuurlijke” gebitsstructuur. Ook de principes inzake retentiemogelijkheid voor de onderprothese vinden geen vermelding. In een werk dat zich tevens richt tot de specialist in de prothetiek zou men deze aanpassing van de inhoud zeker hebben verwacht. Wel treft men nog getekende afbeeldingen aan in het hoofdstuk over de keuze en opstelling van de frontelementen (stammende uit een vroeger werk van de als tweede in de titel genoemde samensteller) die het thans illustratief niet meer doen vanwege de onechtheid der voorstelling.

Er is echter geen boek waarin alles te vinden is voor het doel waarvoor het is geschreven en zo zal ook het onderhavige werk het raadplegen van andere bronnen niet overbodig maken om in de prothetiek de juiste weg te leren vinden. P.H. BUISMAN

E. KRIGERS JANZEN. *Der postoperative Status von Spaltträgern in zahnärztlicher Sicht.* Dissertatie, Zürich 1962. Uitgave: P.G. Keller, Winterthur.

Ten einde een indruk te krijgen van de toestand, waarin het gebit van de schizispatiënt na afloop van het wisselen verkeert, werd door de auteur een aantal patiënten onderzocht, die allen chirurgisch waren behandeld in de universiteitskliniek te Zürich. In totaal werden 107 patiënten in het onderzoek betrokken in leeftijd variërend van 2 tot 24 jaar.

Het onderzoek richtte zich op de volgende punten:

- a. de spraak.
- b. de toestand van het gebit wat de conserverende behandeling betreft. De onderzoeker moest constateren, dat het gebit van de schizispatiënt in dit opzicht vaak wordt verwaarloosd.
- c. de bij deze patiënten vóórkomende orthodontische afwijkingen. Ook uit dit patiëntenmateriaal bleek weer, dat sterke transversale compressies en omgekeerde frontbeten bij schizispatiënten zeer vaak voorkomen.

Het voorlaatste hoofdstuk van de dissertatie is gewijd aan de orthodontische behandelingsmogelijkheden en aan een overzicht van de secundaire chirurgische en prothetische behandelingen. Voor het opheffen van de transversale compressie beveelt de auteur de methode van DERICHSWEILER aan. Merkwaardigerwijze wordt in dit verband niet gesproken over het feit, dat de transversale compressie in de CP-streek in de meeste gevallen sterker is dan in de molaar-streek, waar vaak vrijwel normale transversale verhoudingen bestaan.

Van de methode MCNEIL wordt m.i. terecht gezegd, dat zij nog in een te experimenteel stadium verkeert, om haar nu al op haar juiste waarde te kunnen schatten.

In de samenvatting bepleit de auteur de behandeling van schizispatiënten door een team van samenwerkende specialisten.

De dissertatie bevat geen nieuwe gezichtspunten ten aanzien van de behandeling van de schizispatiënt. Haar waarde schuilt in de duidelijke wijze, waarop zij de huidige situatie als onbevredigend tekent.

A.J.W. v.d. LAAR, Den Haag

HEINZ-FRIEDRICH OVERDIEK. *Die Anwendung des Vakuums in der Zahnheilkunde.* Carl Hanser Verlag München 1962, 99 pag. prijs 22 DM.

Bij het lezen van de titel van dit boekje is men geneigd te veronderstellen dat dit onderwerp in de eerste plaats betrekking heeft op de toepassing ervan in de porseleintechniek en de vacuum-inbed-techniek. Meer dan de helft echter is een uiteenzetting van de „Vakuum-Wurzelbehandlung“, een methode, uitgewerkt op de Universiteit te Bonn, onder leiding van prof. KORKHAUS. De gedachtengang waarop deze methode is gebaseerd is de volgende. Bij het ruimen van een wortelkanaal zullen meestal ramificaties en accessorische kanalen ontoegankelijk blijven voor de mechanische preparatie. Ofschoon de ervaring geleerd heeft dat toch door de mechanische preparatie alleen, mits aseptisch uitgevoerd, in vele gevallen steriliteit kan worden verkregen, blijft men zoeken naar mogelijkheden om pulpaweefsel, achtergebleven in zijkanalen, te desinfecteren en onschadelijk te maken. Vloeibare en gasvormige desinfectantia blijken niet altijd afdoende te zijn (zie KNAPPWOST, Z. Welt 9:158, 1954), evenmin als de ionoforese en zelfs de antibiotica.

Na een uitvoerige bespreking van deze problemen gaat de schrijver over tot een uit-

eenzetting van de „Vakuum-Wurzelbehandlung”, die in het kort hierop neerkomt, dat met behulp van een vacuumpomp de wortelkanaalinhoud door een zuig- en spoelsysteem verwijderd wordt en het wortelkanaal door het evacueren van lucht wordt gedroogd. Daarna wordt chloorgas toegelaten ter desinfectie en ten slotte een speciale dunvloeibare zelf-polymeriserende kunsthars als wortelkanaalvulling. Door middel van een driewegkraan kunnen deze behandelingen, na het ruimen van het kanaal, alle in een zitting worden verricht. Met een speciale vacuumpomp kan men een onder-druk verkrijgen van 5 tot 8 mm kwik.

Uitvoerige beschrijving van proeven in vitro en een behandeling van de betreffende problemen, die op het terrein van de fysica liggen, beslaan vele pagina's. Een van deze problemen zij hier kort beschreven. Door evacueren van lucht uit het wortelkanaal kan de inhoud van de zijkanalen niet weggezogen worden, omdat daarvoor atmosferische druk aan de andere zijde van de kanaalinhoud nodig zou zijn. Wel kan door vermindering van de druk de vloeibare kanaalinhoud aan het koken gebracht worden, waarbij echter de niet-oplosbare bestanddelen achterblijven. Zelfs door middel van een spoeltechniek (na evacueren van lucht spoelvloeistof inlaten, dan opnieuw zuigen) konden deze niet altijd worden verwijderd. De desinfectie met chloor bleek zeer effectief, de kanaalvulling bleek echter niet steeds tot aan het foramen apikale te reiken, hetgeen verklaard wordt door het optreden van dampspanning van de weefselvloeistof uit de periapex. Bij gesloten foramen waren de resultaten dan ook veel beter.

De methode is als experiment interessant, komt echter „höchstens für die Klinik, nicht aber für die allgemeine Praxis im Frage”.

Wat betreft de toepassing in de *porseleintechniek* werd het effect nagegaan van het vacuum tijdens de verschillende stadia van het bakken. Dit geschiedde in de Vita-Vakuum oven. De beste resultaten werden verkregen wanneer vóór het bereiken van de maximale temperatuur (1100° C) een vacuum van 20-40 mm kwik werd bereikt en dit niet korter dan twee minuten werd aangehouden. Iets langer beïnvloedt het resultaat niet.

Bij het *inbedden* wordt een onder-druk van 17 mm kwik gedurende 10 seconden aanbevolen. Een vacuum-inbed apparaat (Vaculit, firma Pfeiffer, Wetzlar) wordt beschreven. Vrees voor beschadiging van het wasmodel bij deze methode wordt ongegrond geacht. Mechanische beschadiging wordt voorkomen door geleidelijk de lucht weer te laten toetreden; thermische invloeden zijn van geen betekenis daar de temperatuursverlaging tengevolge van het koken slechts ongeveer 1 graad C bedraagt.

Een halve bladzijde is gewijd aan de „Unterdrucktheorie” van GEBHARDT hoewel op dit terrein, de parodontologie, uit de aard der zaak van een vacuumpomp geen sprake is.

Dit boekje is niet bepaald onmisbaar in de boekenkast van de algemeen practicus, het hoort meer thuis in de bibliotheek van een universitaire tandheelkundige kliniek.

A.C. LAMERS

H. KIRSTEN. *Kronen- und Brückensatz*, 2e druk. Uitgave Joh. Ambr. Barth, Leipzig, 1961. 522 afb., 116 pag. Prijs: D.M. 13.60.

In dit boekje worden in het eerste gedeelte de kronen, als middel tot bescherming, vervanging of steun, behandeld. De indicatie, de toestand van de pulpa van de te kronen elementen, voorzorgen, materialen, etc., worden genoemd. Nieuwe aanwinsten worden hier en daar genoemd. Daartegenover doen sommige afbeeldingen en instrumenten bepaald ouderwets aan. De vroeger en thans gangbare kroonsoorten worden besproken

zowel de preparaties als de techniek; uiteraard kan dit alles niet anders dan elementair zijn, gezien de omvang van dit boekje.

Op dezelfde wijze wordt in het tweede gedeelte het brugwerk behandeld. Het standpunt, dat het voor een dag provisorisch plaatsen van brugwerk praktisch is, om op deze wijze het passen goed te kunnen controleren, doet onlogisch aan en is, volgens ref., een gevaarlijk advies.

Het is een boekje, dat op eenvoudige wijze een overzicht geeft van kroon- en brugwerk. Door de beknoptheid kan het weinig meer zijn dan een overzicht. TEMPEL

Deutscher Zahnärzte Kalender 1963. 22ste Jaargang, 347 blz. Samengesteld door Prof. Dr. E. HARNDT. Carl Hanser Verlag, München. Prijs geb.: 19.80 DM.

In gelijke uitvoering en omvang, is er ook in deze jaargang – aansluitend bij de inhoud van zijn voorgangers – naar gestreefd antwoord te geven op een aantal vragen van de dag die zich aan de practicus kunnen opdringen bij de uitvoering van zijn dagtaak. Op diens belang gericht en niet zozeer als een nieuwe bijdrage tot de betreffende literatuur, zijn zij op een zekere didactische vorm afgestemd, zowel tot meerder inzicht als ter toepassing, zij het dan zo nodig door een specialist.

De reeks van 16 verhandelingen wordt geopend met een beschouwing over de operationele omvorming van de prothesedragende kaakbasis ter wille van een betere retentie en stabiliteit (REICHENBACH), gevolgd door een differentieel-diagnostische scheiding tussen abces en flegmoon. (HARNISCH). Van de mogelijkheden van bloedstelping in de tandheelkundige praktijk (SCHÖNBERGER) wordt overgegaan op een kritische beschouwing over zin en onzin bij de z.g. beetbepaling (UHLIG), waarna KIRSTEN een pleidooi houdt voor de telescoopkroon, als waardevol middel voor prothesehouvast.

Het probleem van het vervangen van in de (prille) jeugd verloren gegane frontelementen heeft KÖRBER voor zijn rekening genomen. Daarbij sluit aan een uiteenzetting over de toepassing van inlaybrugwerk, in het (pre)molareng gebied met uitschakeling van mislukkingen (EICHNER). Nieuwe gezichtspunten ten aanzien van de amalgaamvulling en -opbouw opent GOTFRYD.

De (geringe) mogelijkheden van een preventieve orthodontische gezondheidszorg worden besproken door BORGMANN. Veelvuldige dubieuze beoordeling van röntgen-diagnostische opnamen worden recht gezet door HIELSCHER terwijl TOMASCHECK opheldering verschaft omtrent hetgeen de tandarts over de fysiologie en pathologie van de zwangerschap dient te weten.

Wat er alzo bij de inrichting van een eigen modern laboratorium te pas komt wordt door HERRMANN toegelicht; een uitgebreide lijst van recente industriële noviteiten werd, naar aanleiding van de Dentalschau te Keulen, bijeengebracht door MÜNCH.

Aan het slot treft men een juridische, economische en fiscale beschouwing aan (REISINGER) over de verkoop van de praktijk, zomede een verhandeling op grond van de nieuwste jurisprudentie inzake de belastingkwesties waarmee de tandarts te maken heeft. (WUTH).

Als steeds is nog voorzien in een lijst van tandheelkundig belangrijke geneesmiddelen (VON WERZ) benevens in een aantal vaste rubrieken met gegevens die voor de Duitse practicus in het bijzonder van belang zijn.

Een inhoudsopgave van de laatste 8 uitgaven dient als complementaire informatiebron. Ook deze „kalender“ zal in aansluiting bij de voorgangers zijn weg wel vinden.

P.H. BUISMAN